

eire eta euskal elebitasuna

Txillardegui

Elebitasunaren aldeko manifestazioa bigarren aldiz debekaturik ere, Gipuzkoako 700 kultur-elkartean baiezkoa eta ondoko hamarna-milakako sinadurak ez dira ahortzi. Hizkuntzen lege-paretasunaren alde egiten ari den borrokaldi honetan, gauza bat agertu da garbiki: Euskal Herria lehenengo aldiz bere kondairan euskararen balioaz eta beharraz jabetzen hasi dela.

Nola edo halako lege-paretasuna, hortaz, laister lortuko dugula dirudi. Zalantzarik gabe, elebitasunaren urrats hauxe izan daiteke gure hizkuntza-pizkundearen hastapena: herririk gehienetan hala izan da. Denetan, egia esateko; eta irakurleak dakitegunez, bakar batetan ezik: Eiren. Lege-paretasun horrek, are lehentasunak ere, ez du Irlandan ezer ekarri: gaelikoa, folklokeria betean, suntsitu egin da.

Behin eta berriz eta mila aldiz izkiriatua dutuz gauza bera; eta gaurko honetan berritua ere gogoraziko dut: herrien eta pertsonen kondaira ez dela ofizialki eta liturji antzera oihukatzen diren ideien arabera gertatzen; egiazki eta eguneroko "praxi"an, askotan aipatu ere gabe, ERA-BILTZEN eta OBRATZEN diren ideien arabera baizik. Fruituetan ezagutzen da zuehaitza. Eta politikaren mailan, era berean, aipatu ere gabe eta eguneroko bizieran GIDARI HARTZEN diren ideiek dute axola. Predikuak bost axola: ekin-tzak eta etsenpluak dute munta. Hau gauza ezaguna da aspaldidanik.

Hots, Eiren, Irlandan alegia, eta hizkuntzari dagokionez, eiretar abertzaleek berek inglesa hartu zuten egiazko mintzabidetzat. "Connrada na Gaeilge" delakoan bertan ere (Hyde eta Williams-ek sortu zuten "Gaelic League" hartan) gaelikeraren alde argitaratzen ziren Agiriak, baina ingelesez bizi ziren izkiriatzen zituztenak; eta "Liga"ren Buruzagitzak berak ingelesez egiten zituen bere bilzarrak. "League"an bertan inglesa zen beharrezkoa, eta ez gaelikera. Gaelikera beti zen "AT, beti BESTEENTZAKO, beti GERORAKO, beti beste irlandar giza-multzo baten zai. Beti zen gaelikotasuna, hitz batez, ALIENABIDE NABARMENBAT. IRLANDAR OPIOA ZEN. Egiazko bizia ingelesez, alegiazkoa gaelikeraz. Eta Pear-

sek eta 1916-ko abertzaleek nahi zuten Eire gaelikodun hura, erraz soma zitezkeen, hantxe gelditu zen: AT, GERORAKO, ametsen herrialde urrunean.

Kondaira ez da, gogoan atxik dezagun hau otoi, handikiro goraiatzaren diren helburuen arabera gertatzen, "DE FACTO" eguneroko ekintzaren oinarritzat hautatuak eta obratuak diren helburuen arabera baizik.

Intelektualkeria zait besterik pentsatzea; alegia, eguneroko munduari eta kondairari baino, ideia abstraktoei, gizartean sustraitzen ez diren horiei, garrantzi handiagoa ematea. Hitzari orain hemen marxistek eman ohi dioten funtsa nik ere emanez, "idealismo" iruditzen zait ustekeria hori. Eta, noski, eskuindarren artean zabaldu ohi da aise (baita marxologo batzuegan ere). Eskuindarrek, anitz aldiz esana denez, *Estadua nahiago du, nazioa edo herria baino*; itxura maiteago, *sustraita baino*; hiztegiar arduratuagoda, *fonologiaz baino*; folklorea zaito gogozkoago, *arte bizia baino*; proosino kantolotuago, *izpirituari baino*; proosino kanpurusen zaleago da, *gizarte mailako jokabide isilena baino*. Eskuindarrak nahiago du, hitz batez, **KANPORAKO LITURJIA BARNERAKO BERTUTEA BAINO**.

Irlandako gertakaria horren bitartez konpreni daiteke, ene ustez, eta ez bestela. Gaelikeria paperean "lehenengo lege-hizkuntza" deklaratu zuten eskuindarrek; baina "por razones prácticas" eta "por razones operativas" ezin da aipatu ere egin inon. Dublingo Parlamentoan batek edo bestek (banaka batzuek urtean, ez pentsa!) gaelikeraz zerbait esaten baldin badu, bertako deputatuak berak hasten zaizkio oihuka: ¡"Seamos serios! ¡Seamos operativos!"... Eta, bide horretatik, Dublingo gobernuak (eskuindar eta itxuren aldekoa) jendearen % 28,3-ek gaelikeraz ba dakiela esaten duelarik, "Irish Times"-ek egindako inkesta batek erakutsi duenez (1975/VIII/15) % 6-ek baizik ez dakite (ez dira gaelikeraz "hitzegiteko gauza", hobeki esateko). Fishmann soziologilariak orain dela urte batzuk, Dublingo gobernuak galdegini, prestatu zuten Txosten gaitz eta xehea... ez da sekula argitara! Fishmannek, noski, argi-eta-garbi esan bide

Belfast: Zertarako?

zuen Txostenean, Dublingo gobernuak daraman politika-bide horrek ezin deza keela gaelikeraren suntsierara baizik eraman. Eta hori, jakina, herriak ez jakitea hobea.

Ez da harritzekoa, bidenabar esateko, Irlandako joera hori euskaldun eskuindarren bitartez gurera etortzea.

Nolabaiteko elebitasuna lortzeko zorian omen gauden aste hauetan, horregatik, oso gogoan hartu behar dira gauza horik.

Euskararen arazoa ez da borondatekeriaren bitartez konponduko. Ba dakigu. Euskararen arazoa, instituzioen mailakoa delako, **POLITIKOA DA OSKI**.

Baina politikoa izanik ere, politika hori GAUR eta PRATIKAN zein helbururen arabera mamitzen **ARI DEN** aztertu behar da hozki, agerian oihukatzen diren hitzez zeharo ahaztuz. Gure artean hitzeko "abertzale" askorengan dago sukurtsalista irlandakoi bana.

Zehazkiago mintzatzaren hasi beharra dago. Euskaraz ez dakien abertzaleak, abertzalea delako eta zinezko abertzalea den heinean, *laguntzaile* jokatzeko eta gelditzeko egon behar du gertu; eta posturik gorenarik, bere erruaz, diglosia ez azkartzeko, erdaraz ez mintzarazteko; eta Euskal Herria irlandartzeko bere **NAHI OBJETIBO ETA EGIASKO GUZTIAK** alde batera uzteko.

Elebitasuna gugandik, abertzaleongandik, eta burutik beretik, hasi behar da. Ala, Eiren bezala, ez da hasiko. Hots, orain IRA-ofizialak berak aitortzen duenez, "the sole basis for Irish nationhood, the only reason for wanting an independent state was... the revive of Irish".

Gure atsotitzak dioen bezala: "arraina burutik kirastan da"...

Agian hartuko dugu gogoan!